

Toen *Eupeodes* nog *Metasyrphus* was of hoe een zweefvliegtelling na bijna 25 jaar werd herhaald

Jan Kuper

In 1994 ben ik me gaan verdiepen in zweefvliegen. Op 2 juli 1994 noteerde ik *Metasyrphus corollae* als mijn allereerste zweefvlieg. Want zo werd de Terrasjeskomma-zweefvlieg genoemd in de 7^e druk van de JBU Zweefvliegtabel van Aat Barendregt. Nog jaren na dit begin heb ik zweefjes die ik niet in het veld op naam kon brengen met de '7^e van Barendregt' gedetermineerd. Het heeft nog een jaar of wat na de naamswijziging geduurd dat ik bij het noteren niet *Metasyrphus* maar *Eupeodes* als genusnaam opschreef. Eenmaal gesetelde namen vergeet je niet zo gemakkelijk, zeker niet als het de eerste is die je ooit bent tegengekomen...

In 1994 ben ik me dus gaan verdiepen in zweefvliegen. In eerste instantie was dat met een praktisch doel, maar al snel ontwikkelde ik ook een soort van esthetische waardering voor de vliegen die op wespen en bijen lijken maar het niet zijn. In die jaren deden we bij [Stichting Bargerveen](#) onderzoek aan de voedsel生态学 van Grauwe Klauwieren. Alleen in het Staatsbosbeheer-natuurgebied het Bargerveen (onderdeel van [Veenland](#), in het zuidoosten van Drenthe) bevond zich nog een grote populatie van 100-120 paar. We dachten (en denken) dat het voedsel, grote insecten en kleine gewervelden, een sleutelrol in het voorkomen van de Grauwe Klauwier speelde. We wilden vaststellen of er een correlatie was tussen de dichtheden in het veld van insectensoorten en de relatieve bijdrage van die soorten in het dieet van nestjongen van de Grauwe Klauwier in het Bargerveen. Hoe hoger de dichtheden in het veld, hoe groter de bijdrage aan het dieet. Daartoe telden we in 1994 en 1995 in transecten dié groepen van insecten die van belang waren of konden zijn voor de klauwier. De getelde insectengroepen waren libellen, dag- en nachtvlinders, hommels en ook de grotere zweefvliegen. De laatste groep werd weliswaar niet veel gezien als prooi, maar was naar onze mening potentieel toch interessant voor de Grauwe kKauwier. Welk een

mooie vliegenfamilie leerde ik daardoor kennen!

Figuur 1. Een *Eupeodes corollae* mannetje uitdagerend vliend boven het veldboekje en het vliedernet

Dit jaar kreeg ik, na 23 (!) jaar, de unieke gelegenheid om exact dezelfde transecten (figuur 2) nogmaals te tellen. Dit in opdracht van Arcadis en de Antea-groep en de provincie Drenthe. Een vraag die in dit onderzoek wordt bekeken is of er verschil is in het voedselaanbod voor de Grauwe Klauwier toen en nu. Op dit moment wordt aan de voltooiing van de rapportage gewerkt. Voor deze gelegenheid mag ik al enkele resultaten laten zien.

Wat een trip down memory lane waren de tellingen! Er is ondertussen heel veel veranderd in het Bargerveen. Grote afvoerende sloten zijn gedempt, bufferzones werden en

Figuur 2. Het bloemrijk bovenveen grasland in het Bargerveen waarop de zweefvliegen werden geteld.

worden aan de gebiedsranden ingericht. Sommige gebiedsdelen zijn onherkenbaar veranderd. Maar zo op het oog niet de bovenveengraslanden. In exact hetzelfde transect als in 1994 en 1995, werden in 2017 de zweefvliegen geteld. Waar ik onbekende zweefjes toen nog verzamelde, zette ik ze nu op foto. Handig, snel en de zweefjes worden gespaard! Waar het toen vooral om soorten en aantallen ging, is het voor de vergelijking nu vooral interessant om naar de eigenschappen van de soorten te kijken. Dit omdat andere diergroepen laten zien dat er mogelijk 'iets met het water' in het Bargerveen aan de hand is. De gevonden zweefvliegen kun je volgens hun larvale levenswijze in drie groepen indelen. De eerste groep vormen de (semi-)aquatische saprofage soorten, d.w.z. soorten waarvan de larven zich voeden met micro-organismen in rottend organisch materiaal in aquatische milieus (hier: *Eristalis* spp., *Helophilus* spp. en *Anasimyia lineata*). Een tweede groep vormen de zoöfage soorten waarvan de larven zich voornamelijk met bladluizen voeden (hier: *Episyrphus balteatus*, *Eupeodes*

spp., *Melanostoma mellinum*, *Sphaerophoria* spp. en *Syrphus* spp.). De laatste veel voorkomende groep vormen de fytofage soorten waarvan de larven zich met delen van planten voeden (hier gaat het om slechts één soort: *Eumerus* cf. *strigatus*). Terrestrische saprofagen werden nauwelijks gevonden en worden hier verder niet besproken. In 1995 werden de kleine zweefjes (*Eumerus*, *Melanostoma*, *Platycheirus* en *Sphaerophoria*) niet geteld omdat deze als prooi voor de Grauwe Klauwier niet interessant zijn. Daarom kan voor 1995 alleen een grafiek voor de aquatisch saprofage soorten worden gemaakt.

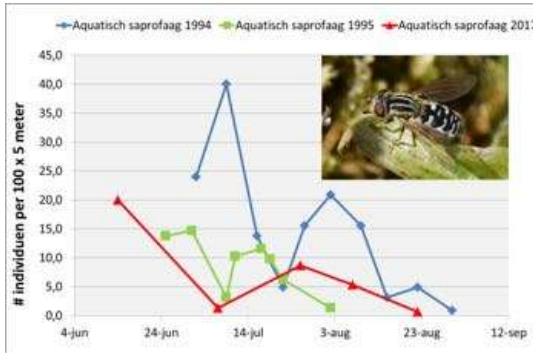
Figuur 3. *Eupeodes latifasciatus*

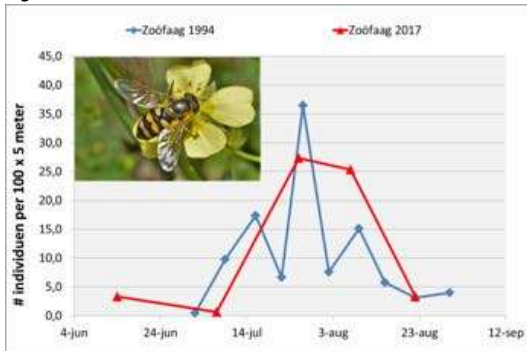
Figuur 4. *Anasimyia lineata*

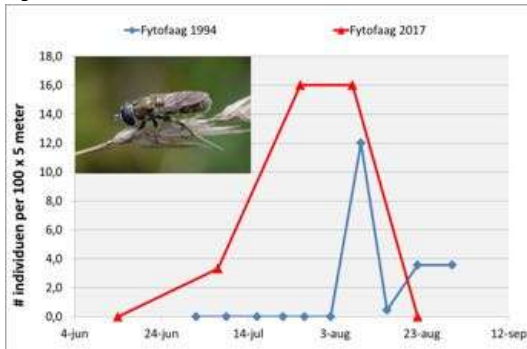
Figuur 5. *Eumerus* spec.

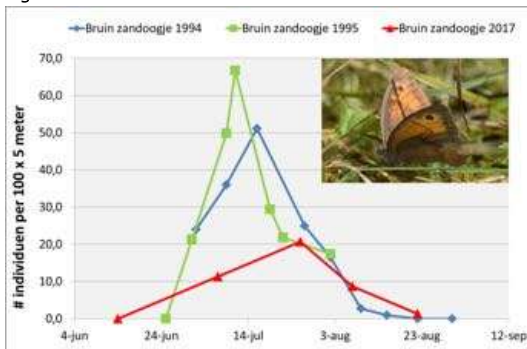
Figuur 6

Figuur 7

Figuur 8

Figuur 9

Figuren 6-9. Het aantal individuen van saprofage, zoöfage en fytofage zweefvliegen en het Bruin zandoogje (van boven naar beneden) in 1994, 1995 en 2017 per 100x5 m (lengte x breedte) transect.

Voor de zoöfage (figuur 7) en fytofage (figuur 8) soorten lijkt er niets ten nadele veranderd te zijn. De dichtheden zijn in 2017 vergelijkbaar met die van 1994. Voor *Eumerus* lijken de dichtheden in 2017 zelfs hoger. Maar enige voorzichtigheid moet daarin betracht worden: mogelijk dat *Eumerus* tijdens de eerste transecttellingen van 1994 nog niet herkend werd... Het was per slot het allereerste jaar voor mij (en mijn medetellers). De aquatische saprofagen (figuur 6) laten in 2017 een sterke terugval in dichtheden zien in vergelijking met 1994. Maar zo'n sterke terugval was ook al gevonden in 1995. Waarschijnlijker dan dat de lagere dichtheid aan 'iets in het water' ligt, is dat we hier te maken hebben met natuurlijke populatieschommelingen. Een andere mogelijkheid is dat er iets aan de hand is op de bovenveengraslanden zelf. Het kan zijn dat de lagere dichtheden veroorzaakt worden door een minder uitbundige bloei van Kale jonker (*Cirsium palustre*) in 2017 vergeleken met 1994/'95. Want hoewel niet gekwantificeerd, leek het aantal bloeiende Kale jonkers in 2017 laag. Ook de dichtheden van het Bruin zandoogje (*Maniola jurtina*) waren in 2017 duidelijk lager dan in 1994 en 1995 (figuur 9). Zowel Bruin zandoogjes als *Eristalis* spp. en *Helophilus* spp. worden sterk aangetrokken door distels. Ik ga hier niet verder op in want dan verzand ik in hypothesen. En het doel van mijn stukje was slechts om een vergelijking tussen de aantallen zweefvliegen in één en hetzelfde transect uit de beginjaren van De Vliegenmepper en bij het 25-jarig bestaan ervan te maken!

Figuur 10. Bruin zandoogje